

ISTORICUL CONSTANTIN ȘERBAN

- La 75 de ani de viață -

Mihai Iacobescu

1. Omul și formarea sa

Constantin Șerban s-a născut la 9 ianuarie, într-o familie de lucrători bucureșteni: tatăl era mecanic la Fabrica de chibrituri, iar mama "stivuitoare de timbre" la aceeași întreprindere.

A urmat școala primară, gimnaziul și liceul "Gheorghe Șincai" în Capitală. La liceu l-a avut ca profesor de istorie pe Radu Perianu, de la care și-a însușit pasiunea pentru domeniul muzei Clio. Încă de pe băncile liceului, în anul școlar 1939/1940 a elaborat un referat cu titlul *Mihai Viteazul în opera lui A.D. Xenopol și C.C. Giurescu*, care, ca lucrare obligatorie pentru un absolvent de clasa a VIII-a poate fi considerată și "debutul" inițial al viitorului istoric.

În contextul sumbru al conturării și pregătirii celei de a doua conflagrații mondiale, în care și România avea să fie silită să intre, Constantin Șerban, luat de valul, vieții îmbrățișează temporar cariera militară. Urmează cursurile Școlii de ofițeri de geniu, la București, între anii 1940-1942, obținând la 10 mai 1942, gradul de sublocotenent. Își începe activitatea de ofițer la Regimentul de pontonieri Brăila, apoi este mutat la Centrul de Instrucție de Geniu din Râmnicu Vâlcea. În 1943 este transferat la Batalionul 4 Pionieri de Munte, cu garnizoana la Rădăuți. Este primul său contact cu partea de sud a Bucovinei, fără să bănuie că după ani și ani, după ieșirea sa la pensie se va stabili definitiv pe meleagurile Bucovinei, unde va trăi ultima sa "tinerețe", ca profesor la *Alma Mater Sucevensis*.

În același an, 1943, de la Rădăuți pleacă pe front în zona Cuban. Cunoaște direct întreg calvarul înclășărilor cu hidra bolșevică - aceea care începuse și generase amputările frontierelor legitime ale României întregite și care determinase și intrarea României în infernul războiului. Ia parte la luptele de la Anapa - la 20 septembrie 1943 la Melitopol, în nordul Mării de Azov - la 26 octombrie și în nordul Crimeii, la Ascania Nova - la 31 octombrie 1943. La sfârșitul aceluiași an este printre "fericiții" care obține o lună de concediu, de drept; revine în țară și la reîntoarcere pe front este însărcinat cu paza frontierei nistrene la Cetatea Albă și Talmaz, lângă Tighina, unde rămâne până la 23 August 1944. După încheierea armistițiului din 12 septembrie 1944 pleacă pe frontul de Vest, în Transilvania, în zona Hațegului, unde, ca ofițer de geniu execută numeroase lucrări de refacere a drumurilor și podurilor în zona frontului. Din decembrie 1944 este transferat în garnizoana Tg. Cărbunești - Gorj, de unde va fi deblocat în august 1946, cu gradul de căpitan în rezervă.

Școala aspră a războiului îl obligă între altele să se decidă asupra profesiei sale definitive; când încă nu fusese demobilizat se înscrie la Universitatea din

București, beneficiind, ca ofițer, de scutire, atât pentru examenul de admitere, cât și de frecvență, inițial. Astfel, din decembrie 1945 intră la Facultatea de Litere și Filosofie, Secția de Istorie, unde îi audiază pe magistrii Gheorghe Brătianu la Istoria universală, C.C. Giurescu la Istoria românilor, Teofil Săuciuc Săveanu la Istoria veche universală, Grigore Florescu la Instituțiile Imperiului Roman, Ion Hudiță la Istoria diplomației și Victor Papacostea la Istoria popoarelor balcanice.

Hotărât să recupereze timpul irosit în împrejurările dramatice ale războiului, muncește cu perseverență și tenacitate - reușind în numai doi ani, în sesiunile din februarie, iunie și septembrie 1946, precum și în cele din februarie și iunie 1947 - să își treacă cu succes examenele celor patru ani de studiu și licența, la care, pe lângă disciplinele corespunzătoare, prezintă ca lucrare de diplomă, sub îndrumarea lui C.C. Giurescu, tema *Grigore al IV-lea Ghica, întâiul domn pământean în Țara Românească de după Epoca Fanariotă*, obținând calificativul cum laudae.

Dornic să se dedice activității de cercetare științifică pe tărâm istoric, Constantin Șerban își completează pregătirea în domeniul științelor auxiliare ale acesteia, urmând și absolvind în 1947 Școala Superioară de Arhivistică, la care dobândește cunoștințe de paleografie latină, greacă, slavonă, chirilică și turco-osmană; în 1948 absolvă și seminarul Pedagogic Universitar "Titu Maiorescu", specializându-se la istorie și franceză.

În toamna anului 1948 își începe activitatea didactică: este numit profesor de istorie la Liceul "Nicolae Bălcescu", apoi la Liceul "Gheorghe Lazăr" din Capitală.

2. Drumul în viață

Constantin Șerban s-a afirmat în condițiile istorice complexe, de după cel de-al doilea război mondial, începându-și drumul în viață tocmai în anii ocupației sovietice, reușind să se țină departe de ademenirile ocupanților și ale slugilor acestora, disprețuind onorurile și favorurile spre care alții alergau ca muștele spre borcanul cu miere. Calea vieții nu i-a fost nici ușoară, nici liniară. Ca profesor de liceu a fost rând pe rând diriginte, director de școală, profesor metodist pentru sectorul 7 al Capitalei și, totodată, unul dintre membrii fondatori ai Societății de Științe Istorice (în 1949).

Eforturile sale se concentrează spre două direcții: obligațiile didactice, ca profesor și, în același timp continuarea autoperfecționării profesionale. În 1956 absolvă cursurile de aspirantură în cadrul Universității bucureștene și face primii pași în domeniul cercetării istoriografice. De aceea, în paralel cu obligațiile de profesor la liceu este încadrat și colaborator extern, apoi pe post de cercetător la Institutul de Istorie "Nicolae Iorga" din București. De altfel, între anii 1949-1951 funcționează și ca asistent la Catedra de Istorie a românilor, la disciplina Istorie modernă, ca asistent al profesorului Vasile Maciu și apoi al profesorului Gheorghe Georgescu-Buzău - printre studenții de atunci avându-i la seminarii pe viitorii istorici Radu Manolescu, Gabriel Ștrempel, Constantin Preda, Ștefan Ștefănescu.

Ca cercetător la Institutul de Istorie "Nicolae Iorga" este cooptat și lucrează în colectivul condus de profesorul Andrei Oțetea, pentru elaborarea volumului *Bibliografia istorică a României (secolul al XIX-lea)*, alături de Cornelia Bodea, C.C. Giurescu, Dan Berindei etc. Lucrează, totodată, și în colectivul condus de profesorul Mihai Berza, care a elaborat câteva sinteze privind: lupta românilor împotriva Imperiului Otoman, producția de mărfuri în evul mediu, istoria meșteșugurilor și comerțului, precum și alte teme.

În 1964 își susține cu succes lucrarea de disertație pentru titlul de **candidat în științe istorice** - titlul echivalat în 1967 cu acela de doctor în istorie - cu tema *Meșteșugurile în Țara Românească în secolul XVIII*. Îi are ca referenți în comisia de disertație pe academicienii Andrei Oțetea și Ștefan Pascu, pe profesorul univ. dr. Ion Ionașcu, iar ca îndrumător științific pe prof. univ. dr. Vasile Maciu. Din anul următor, 1965 devine și redactor al colectivului care editează revista "Studii și articole de istorie" a Societății de Științe Istorice.

Fără să-și considere pregătirea de specialitate încheiată, în 1970 Constantin Șerban urmează și absolvă cursurile de medievistică generală la Universitatea din Poitiers - Franța. Este ales, în același an, 1970, membru fondator al **Centrului de Studii Istorice** din Narni - Italia. În 1970 efectuează un stadiu de specializare în domeniul istoriei universale la Universitatea din Caen - Franța, iar în 1975 un curs postuniversitar, de învățare intensivă a limbilor germanice, în cadrul Universității din București. Aceste strădanii de-a învăța permanent, de a-și lărgi neconținut orizontul de cultură generală, de a-și spori posibilitățile de investigație în domeniul istoriei românești și universale îl înarmează pe Constantin Șerban cu erudiția și mijloacele necesare unui veritabil slujitor al muzei Clio. Stăpânește bine limbile franceză, engleză, germană, rusă, italiană etc. la care se adaugă cunoștințele la paleografie pentru principalele limbi necesare unui istoric veritabil.

Interesul și pasiunea, strădaniile și rațiunea întregii sale vieți se concentrează și subordonează unui singur țel: cercetarea și reconstituirea cât mai fidelă, veridică și nuanțată a trecutului istoric, încorporarea eforturilor sale în peste 450 de lucrări - studii, articole, sinteze, monografii însumând zeci de mii de pagini, care se impun ca realizări de referință în patrimoniul istoriografiei românești contemporane.

Întâmplările și vicisitudinile vieții îl aduc, după 1989, pe meleagurile sucevene: după pierderea tovarășei sale de viață, Victoria Șerban - distinsă profesoară de istorie, născută Ștefănescu și originară din Caracal, cu care a conviețuit patru decenii - își caută o nouă ființă, cu care să înfrunte mai lesne adversitățile singurătății; în timpul unui lectorat de vară, desfășurat la Suceava se împrietenește și apoi se căsătorește cu Mirela Pavel, profesoară de istorie la Liceul Industrial din Câmpulung Moldovenesc; se stabilește astfel, cu domiciliul în orașul de la poalele Rarăului, fără a renunța la locuința din București, unde rămâne fiica sa Gabriela - astăzi salariată la Muzeul de Istorie Națională a României - și la care se deplasează periodic, spre a-și continua activitatea de cercetare și documentare,

în arhivele istorice centrale sau la Biblioteca Academiei, ori la colegii de la Institutul de Istorie "Nicolae Iorga", unde a lucrat până la pensionare, timp de trei decenii și jumătate.

După reînființarea și reorganizarea Universității "Ștefan cel Mare" (prin transformarea și amplificarea vechiului institut de învățământ superior), din 1991 este chemat și angajat conferențiar, apoi, după împlinirea vârstei de 70 de ani, la plata cu ora, în cadrul catedrei de istorie, de la Facultatea de Litere și Științe, secția de Istorie-Geografie; predă cursul de Istorie medie universală și conduce seminariile la această disciplină. În același timp își continuă cu neostoită râvnă și tenacitate activitatea științifică, fiind redactor adjunct al revistei de istorie "Codrul Cosminului", seria nouă, care apare din 1995, sub egida catedrei de istorie și a Fundației Culturale a Bucovinei. Perioada de integrare la *Alma Mater Sucevensis* reprezintă o a doua tinerețe, care, în pofida anilor care s-au adunat năvalnic și necruțător pare să renască dintr-un trup călit și rezistent, al unui Om care a știut să fie cumpătat, muncitor, perseverent și credincios sie însuși și muzei Clio.

3. Activitatea științifică și de popularizare a istoriei

Din 1946, când, student fiind publică cele dintâi articole de istorie, Constantin Șerban a lucrat cu o anume patimă și consecvență impresionantă, elaborând și publicând peste 450 de lucrări - studii, articole, volume independente sau în colaborare cu alți colegi de breaslă, mai vârstnici sau mai tineri, din Capitală sau provincie, fiind, totodată, implicat mereu și direct în activitatea Societății de Științe Istorice, încă de la fondarea ei, în 1949, la diverse reuniuni științifice din țară și străinătate.

Scrierile sale, rod al investigațiilor întreprinse în arhive și biblioteci reprezintă valoroase contribuții la cunoașterea istoriei românilor în general, dar și ale unor aspecte ale istoriei statelor europene și mai ales sud-est-europene. Astfel, cele mai multe din studiile sale se referă la perioada de trecere de la epoca medievală la cea modernă: el relevă noi și importante laturi ce privesc meșteșugurile, manufacturile, agricultura, comerțul, evoluția orașelor și a instituțiilor românești medievale; sunt analizate și descifrate și noi aspecte referitoare la relațiile româno-otomane, româno-habsburgice și româno-ruse: nu lipsesc unele contribuții importante despre răscoala țăranilor sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan, revoluțiile din 1821 și 1848, problema orientală și implicațiile ei asupra românilor etc.

Dintre rezultatele esențiale ale activității sale istoriografice, demne de reținut sunt: contribuțiile sale la elaborarea și publicarea amplei sinteze *Istoria României*, vol. III, apărut sub auspiciile Academiei Române în 1964; *Bibliografia istorică a României* II, sec. XIX, tom I, (București 1972, 512 p., în colaborare), monografiile *Istoria orașului București* (1965, 485 p., în colaborare), *Constantin Brâncoveanu* (București, 1969, 203 p. plus ilustrațiile), *Meșteșugurile în Țara Românească și*

Moldova în evul mediu (București, 1969, 460 p., în colaborare), *Răscoala din 1784 din Transilvania sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan* (București, 1974, 294 p., în colaborare), *Cartea de Acces în Documente* (București, 1980, 34 p. + 75 ilustrații, în colaborare), *Vasile Lupu, domn al Moldovei, 1634-1653*, (București, Editura Academiei Române, 1991, 231 p.) etc.

Înzestrat cu inteligență și spirit critic, cu capacitate de sinteză și analiză, cu răbdare și pricepere de a identifica, cerceta și interpreta izvoare și informații diverse de a le confrunta și corobora cu concluziile anterioare, de-a descifra și releva aspectele noi, atât în cazul istoriei românilor în evul mediu, cât și al unor teme de istorie universală, el este preocupat să integreze istoria națională în cea zonală și europeană, ca, de pildă în studii, precum: *La role économiques des villes roumaines aux XVII-XVIII-e siècle dans la contexte de leurs relations avec l'Europe du Sud-Est* (Studia Balcanica, Sofia, III, 1970), *Geneza orașelor medievale europene* (Studii și articole de istorie, XXVI, 1974), *Documente inedite sau mai puțin cunoscute despre asediul Vienei* (în vol. *Românii și asediul Vienei*, București, 1983). Multe din rezultatele cercetărilor sale au fost prezentate în cadrul unor congrese și sesiuni internaționale, intrând astfel în circuitul istoriografiei universale - ca de pildă, teme precum: *Politica orientală venețiană din secolele XIV-XV oglindită în cronicile și cronografele românești* (Veneția, 1968), *Francisco de Assisi în istoriografia românească* (Todi, 1968), *Rolul economic al orașelor românești în sud-estul Europei în sec. XVII-XVIII* (Moscova, Kiev, 1969), *Stolnicul Constantin Cantacuzino - diplomat de notorietate europeană* (Padova, 1969), *Napoleon Bonaparte în istoriografia românească din sec. XIX-XX* (Portoferraio, 1969), *Napoleon și românii* (Paris și Ajaccio, 1969), *Ideea imperială bizantină în protocolul și ceremonialul diplomatic românesc în evul mediu* (Thessalonica, 1969), *Strategia și tactica militară a unor condotieri italieni existentă și în arta militară românească din sec. XV* (Narni, 1970), *Preliminariile Epocii Fanariote* (Thessalonica, 1970), *Cucerirea Sudei - un episod al războiului Moreii, 1715* (Istanbul, 1970), *Biografia ca metodă de cercetare istorică* (Moscova, 1970), *Domnia itinerantă în țările române în evul mediu* (Kalamanzoo, SUA, 1973), *Românii și țara lor în conștiința europeană medievală* (Kalamanzoo, SUA, 1974), *Probleme ale centralizării statului în țările române în evul mediu* (San Francisco, 1975), *Turcia lui Abdul Medjid reflectată în presa românească* (Istanbul, 1975), *Suzeranitatea otomană asupra țărilor române în contextul european din sec. XVII* (Istanbul, 1975), *Problemele micii întreprinderi din România în fața creșterii industriale și consecințele sale socio-economice în perioada de la sfârșitul sec. al XVIII-lea până în ajunul celui de-al doilea război mondial* (Chantilly, 1979) etc.

Rămâne ca o sarcină de viitor selectarea și publicarea în mai multe volume a studiilor domniei sale, ordonate tematic și cronologic, spre a fi la îndemâna cercetătorilor, fiindcă prezența acestor studii și articole în revistele de specialitate din țară și străinătate îngreuiază utilizarea lor de către specialiști

Să adăugăm la activitatea sa științifică și o bogată prezență, plină de

inițiative fructuoase, în conducerea Societății de Științe Istorice - din care faptul că, din 1973, împreună cu distinsul și regretatul profesor Aurelian Iordănescu conduce ani în șir lectoratele de vară, cu profesorii de istorie din toată țara, lectorate pe care din anul 1980 le îndrumă și organizează el însuși, fiind, totodată un harnic și priceput animator, ținând numeroase prelegeri, atrăgând cadre universitare din toate centrele, la aceste lectorate inițiază și frumoase excursii de studiu în țară, în nordul Bucovinei și în Republica Moldova. Numai la Suceava, în colaborare cu catedra de istorie, Constantin Șerban a organizat și condus în 19 veri consecutiv astfel de lectorate. Este în același timp prezent la numeroase sesiuni științifice organizate în țară și în străinătate - ca, de pildă în Franța, Germania, Spania, Italia, Austria, Ungaria, Turcia, Grecia, Bulgaria, URSS, Canada, SUA, etc. Participă ca raportor din partea țării noastre la Comisia Internațională de Mișcări și Structuri Sociale (în 1980 și 1985); la lucrările Societății "Jean Bodin" din Bruxelles (în 1982, 1986, 1993), la cel de-al III-lea centenar al asediului Vienei (1983), la bicentenarul Napoleon (Paris, 1969), la bicentenarul Revoluției Franceze (Paris, 1989), la Congresul Internațional al Universităților (Madrid, 1992), precum și la multe alte întruniri cu caracter istoriografic.

Activitatea sa este prețuită atât în țară, cât și în străinătate. Este membru al Centrului de Studii Napoleoniene (din 1969), al Societății Internaționale de Filosofie Medievală (din 1972), al Societății "Jean Bodin" de Instituții Medievale, din Bruxelles (din 1982). A colaborat și elaborat și unele lucrări cu istoricii străini, între care amintim volumul *Turkenkriege in der historischen Forschung* (în *Războaiele turcești în cercetările istorice*, Wien, 1983).

Colegii și istoricii din țară dau o înaltă apreciere strădaniilor sale istoriografice. "Lucrările și studiile lui Constantin Șerban - releva academicianul Andrei Oțetea - se bazează pe o largă cercetare de arhivă, în afara culegerilor de documente și a lucrărilor tipărite, deci pe o foarte bogată documentație inedită. Astfel, el a înnoit subiectele pe care le-a tratat și a lărgit cunoștințele noastre în problemele fundamentale ale secolului al XVIII-lea, în primul rând în ceea ce privește dezvoltarea meșteșugurilor și comerțului, precum și apariția manufacturilor: el a dovedit deosebite aptitudini științifice, spirit critic, o mare putere de muncă și o pasiune de cercetător, care au făcut din el un specialist de înaltă calificare științifică și o autoritate". Academicianul Ștefan Ștefănescu în *Enciclopedia Istoriografiei românești* (1978), scrie că, prin întreaga sa activitate, Constantin Șerban aduce "contribuții remarcabile, în special pentru perioada de trecere către epoca modernă, privind meșteșugurile, manufacturile, orașele, comerțul, cultura; a abordat și probleme de relații internaționale, consacrand mai multe studii relațiilor româno-ruse în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea". Același reputat istoric i-a trimis cu prilejul împlinirii frumoasei vârste de 75 de ani o telegramă la Suceava, dorindu-i "Călduroase felicitări cu prilejul frumosului jubileu. Cele mai alese urări de sănătate, de ani mulți și rodnici".

Subscriind acestor aprecieri și creionând în rândurile noastre o parte din

strădaniile Domniei Sale, relevăm, totodată că prezența Sa la Alma Mater Sucevensis onorează și înobilează pe profesorii și studenții suceveni.

... De statură mijlocie, sprinten și rezistent la eforturi fizice (este și veteran de război, cu gradul de maior) și intelectuale, cumpănit la vorbă și deschis la fire, de o mare punctualitate și modestie, plin de râvnă și perseverent în tot ce face, cinstit cu el și cu cei din preajma sa, lipsit de orice aroganță și sentimente de invidie, sociabil, harnic, cel mai adesea tăcut și introvertit, altruist și tenace, statornic și demn, Constantin Șerban a străbătut un drum anevoios pe propriile-i picioare, fără proptele și favoruri sau nepotisme, înșelat și adesea exploatat de alții, fără să fi fost o clipă tentat sau înclinat să-i înșele pe cei din jurul său, el a dovedit permanent capacitatea de a răbda și, uneori, a se resemna, lucrând.

Să ne înclinăm frunțile cu respect și admirație, dorindu-i din adâncurile ființei noastre: sănătate, aceeași putere de muncă, bucurii și mulți ani fericiți la catedră și în redacția revistei "Codrul Cosminului"!

ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ. BIBLIOGRAFIE

SINTEZE

- Istoria României, vol.2, București, 1962, Indici (în colaborare).
- Istoria României, vol.3, București, 1964, redactare de capitole:

Meșteșugurile din Țara Românească în sec. al XVIII-lea, pp. 361 - 364.

Meșteșuguri, manufacturi, industrie extractivă în Țara Românească și Moldova în perioada de trecere de la feudalism la capitalism, pp. 641-649 (în colaborare cu acad. A. Oțetea).

Orașele și târgurile din Țara Românească și Moldova în perioada de trecere de la feudalism la capitalism, pp. 670-686 (în colaborare cu acad. A. Oțetea).

Populația din Țara Românească și Moldova în perioada de trecere de la feudalism la capitalism, pp. 674-675;

MONOGRAFII

- **Meșesugurile din Țara Românească în sec. al XVIII-lea (perioada de la sfârșitul feudalismului dezvoltat și începutul destrămării lui)**, București, 1964, 14 p.

- Constantin Brâncoveanu, București, 1969, 203 p. + ilustrații.

- **Meșteșugurile Țării Românești și Moldovei în evul mediu**, București, 1969, 460 p. (în colaborare cu St. Olteanu).

- **Bibliografia istorică a României, II sec. XIX, tom. I, Cadrul general. Țara și locuitorii**, București, 1972, 512 p. (în colaborare), volum îngrijit de Cornelia Bodea.

- **Istoria orașului București**, vol. I, București 1965, 483 p. (în colaborare cu

Fl. Georgescu, Dan Berindei, Paul Cernovodeanu, Panait Panait, Șt. Ionescu, P. Daiche).

- **Răscoala de la 1784 din Transilvania de sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan**, București, 1974, 294 p. (în colaborare cu Gh. Georgescu-Buzău).

- **Bibliografia istorică a Românilor, vol.III, sec. XIX, tom. V. Biografii**, București, 1974, volum îngrijit de Vladimir Diculescu (în colaborare).

- **Curtea de Argeș în documente**, București, 1980, 34 p + 75 ilustrații (în colaborare).

- **Turckenkriegen in historischen Forschungen**, Wien, 1983, 184 p. (în colaborare cu istoricii străini: Z. Abrahamowicz, V. Kapcian, Andre Marocsi, N. Moecianin, K. Teply).

- **Vasile Lupu domn al Moldovei, 1634-1653**, București, 1991, 231 p.

- Cuvânt înainte la vol. **Istoria liceului Gh. Șincai 1892-1992**, București, 1992, pp. 5-6, autor J. Furtună.

- **Istoria Patriei**, în Manualul de limba română pentru clasa a III-a, București, 1952, pp. 324-402.

IZVOARE DOCUMENTARE ȘI NARATIVE

Evul mediu

- **O știre despre românii din nordul Dunării în 1205** în "Revista de istorie", 10/1979, pp. 1949-1957.

- **Documente inedite sau puțin cunoscute despre Asediul Vienei din 1683**, în vol. **Românii și asediul Vienei, 1683**, București, 1983, pp. 53-70.

- **Unveröffentlichte oder kaum bekannte Schriften über die Belagerung Wiens 1683**, în vol. **Die Rumänen und die Belagerung Wiens 1683**, Bucarest, 1983, pp. 61-79.

- **Einige unveröffentlichte oder wenig bekannte Handschriften zur Belagerung Wiens 1683**, în "Jahrbuch des Vereins zur Geschichte der Stadt Wien", Bd. 39, Wien, 1983, pp. 130-141.

- **Contribuții la repertoriul corespondenței politice și diplomatice a lui Mihai Viteazul**, în vol. **Mihai Viteazul, culegere de studii**, București, 1975, pp. 259-276.

- **Note de drum ale unui român străbătând apele Mediteranei la mijlocul sec. al XVII-lea**, în "Revista de istorie", 6/1990, p. 657-660.

- **Orașul Câmpulung și împrejurimile sale reflectat în cartea străină din sec. XVII și XVIII**, în "Studii și comunicări. Muzeul orașenesc Câmpulung Muscel", 1987, pp. 199-203 (în colaborare cu M. Mihăilescu).

- **Contribuții la repertoriul corespondenței stolnicului C. Cantacuzino în "Studii"**, 4/1966, p. 693-705.

- **Jurnalul feldmareșalului B. P. Seremetev despre campania de la Prut**, în vol. **Relații româno-ruse în trecut**, București, 1957, pp. 72-95.

- **Un plan inedit privitor la campania de la Prut 1711**, în "Studii și materiale de istorie medie", IV, 1961, pp. 519-524.
- **O publicație contemporană referitoare la campania de la Prut, 1711**, în "Studii", 5/1961, pp. 1227-1232.
- **Contribuții la repertoriul corespondenței lui Dimitrie Cantemir**, în "Studii", 5/1973, pp. 1051-1065.
- **O scrisoare din exil a lui Dimitrie Cantemir 1716**, în "Revista istorică", 5-6/1994, pp. 557-561.
- **Jurnalul lui Ivan Ilinski 1721-1730**, în "Studii", 5-6/1955, pp. 119-135.
- **Un memoriu de la sfârșitul sec. al XVIII-lea privitor la Țara Românească**, în "Studii și materiale de istorie medie", III, 1959, pp. 379-386.
- **Știri despre răscoala lui Horia într-un ziar spaniol**, în "Revista de istorie", 10/1974, pp. 1523-1536.
- **Un periodic european despre răscoala lui Horia. Ziarul portughez Gazeta de Lisboa**, în "Revista de istorie", 9/1987, pp. 927- 935.
- **Documente diplomatice portugheze despre răscoala din 1784**, în "Revista Arhivelor", 1/1985, pp. 84-89.
- **Un document inedit privind recensământul bovinelor și cabalinelor din Moldova (sec. al XVIII-lea)**, în "Cercetări agronomice în Moldova", 3/1986, pp. 153-156.
- **Orașul Târgoviște și împrejurimile sale într-o descriere austriacă din 1790**, în "Valahica", 1- 13/1981, pp. 195-200.
- **Orașul Cralova și împrejurimile sale după un manuscris german inedit din sec. al XVIII-lea**, în vol. *Oltenia, Studii și comunicări*. Craiova, 1981. pp. 139-146.
- **Județul Mehedinți la sfârșitul sec. al XVIII-lea. O descriere inedită**, în vol. *Mehedinții, cultură și civilizație*, IV, Drobeta Turnu-Severin, 1982, pp. 53-58.
- **Orașul Câmpulung și împrejurările sale oglindite într-un manuscris din sec. al XVIII-lea**, în "Studii și comunicări", III, Muzeul județean Câmpulung, Pitești, 1981, pp. 91-95.
- **Negustorii argeșeni la începutul sec. al XIX-lea. Două documente inedite** în "Studii și comunicări", Muzeul din Pitești, 1980.
- **O descriere mai puțin cunoscută a județului Ilfov**, în vol. *File de istorie*, Giurgiu, 1978, pp. 239-244.

EPOCA MODERNĂ

- **Documente cu privire la răscoala Decembriștilor**, în "Studii", 1/1953, pp. 217-218.
- **Mărturiile lui Ion Voinescu I despre Tudor Vladimirescu și rostul revoluției Române din 1821** în vol. *Mehedinți, istorie și cultură*, III, 1981, pp. 55-60.
- **Două scrisori mehedințene** în vol. *Școala Mehedințului*, X-XI, Drobeta

Turnu-Severin, 1983, pp. 64-67.

- **O descriere austriacă inedită a Moldovei din 1854**, în vol. **Valori bibliofile**, 12, Iași 1991, pp. 95-96.

- **Un document din timpul primului război mondial privind utilizarea plantelor medicinale**, în vol. **Retrospective medicale**, București, 1985, pp. 441-445.

EPOCA CONTEMPORANĂ

- **Vasile Grecu. Extrase din jurnal**, în "Codrii Cosminului", serie nouă, nr.1(11), 1995, pp. 270-273.

- **Amintiri din banca unui student. Prof. Gh. I. Brătianu**, în vol. **Confluente istoriografice românești și europene. 90 de ani de la nașterea istoricului Gh.I.Brătianu**, Iași, 1988, pp. 541-545.

- **Amintiri despre profesorul Aurel Iordănescu**, în "Studii și articole de istorie", LXII, 1995, pp. 172-173.

ISTORIOGRAFIE

EPOCA MEDIE

- **Traci, geți, români într-o carte din sec. XVI**, în vol. **Symposium Thracologica**, 7, Tulcea, 1989, pp. 413-414.

- **Francesco d'Assisi et les franciscains dans l'historiographie roumaine**, în vol. **San Francesco nella ricerche storiche degli ultimi 80 ani**, Todi, 1971, pp. 223- 233.

- **Momente din istoria românească în literatura europeană din sec. XV și XVI** în "Magazin istoric", 5/1979, pp. 12-16.

- **Problemele orașelor medievale românești oglindite în istoriografia românească (text în limba rusă)**, în vol. **Nouvelles Etudes d'Histoire**, IV, 1980, partea I, pp. 131-142.

- **Die rumänische Geschichtsliteratur über die Kriege gegen die Osmanen und deren internationale Auswirkungen in 16, 17 und 18 Jahrhundert**, în vol. **Turkenkriegs In der historischen Forschungen**, Wien, 1983, pp. 39-118.

- **Ecouri românești în opera lui Luigi Fernando Marsigli. 250 ani de la moartea sa**, în "Revista de istorie", 11/1980, pp. 2169-2187.

- **Unitatea culturală a românilor în secolul al XVIII-lea oglindită în scrierile istorice**, în "Danubius", VIII-IX, Galați, 1979, pp. 173-182.

- **Cronica rli transilvăneni până la mijlocul sec. al XVIII-lea** în "Studii și articole de istorie", XXXIX-XL, 1979, pp. 226-235.

EPOCA MODERNĂ

- **La Revolution Francalse dans L'historiographie roumaine des 18 et 19**

în vol. *Image de la Revolution Francaise. Communications presentee lors du Congres Mondial sur le Bicentenaire de la Revolution*, Sorbonne, Paris, 1989, p. 1229-1237.

- **Valoarea istorică a monografiei lui W. Schmidt, Memoriile istorice ale Sucevei**, în "Codrul Cosminului", serie nouă, nr. 1 (11), 1995, pp. 231-238.

- **Natura și critica izvoarelor în opera lui Voltaire**, în *Analele Universității București*, seria "Limbi și literaturi străine", II, 1978, pp. 29-36.

- **Voltaire și opera sa istorică (200 de ani de la moarte)**, în "Revista de istorie", 7/1978, pp. 1191-1214.

- **Istorici români despre Napoleon**, în "Magazin istoric", 11/1969, pp. 62-65.

- **Jules Michelet. Medalion istoric**, în "Studii și articole de istorie", XXII, 1974, pp. 45-50.

- **Eudoxiu Hurmuzachi, ctitor de seamă al istoriografiei românești**, în "Revista de istorie", 1/1974, pp. 29-40.

- **Profesorul bucovinean Samuel Isopescu, 1847-1914, Medalion istoric**, în "Suceava. Anuarul Muzeului Național al Bucovinei", XXI, 1994, pp. 446-457.

EPOCA CONTEMPORANĂ

- **Ilie Corfus. Medalion istoric, 1909-1981**, în "Codrul Cosminului", seria nouă, nr.1(11), 1995, pp. 173-178.

- **Contribuția lui Ilie Corfus la istoria agrară din Principatele Române în prima jumătate a sec. al XIX-lea**, în vol. "Al XV-lea simpozion național de istorie și retrologie agrară a României", Arad, 1995, pp. 40-42.

- **Cercetarea istoriei României în anii puterii populare 1947-1967. Destrămarea feudalismului și începuturile capitalismului**, în "Studii", 6/1962, pp. 1527-1543. (în colaborare cu S. Columbeanu).

- **Medievistica românească în cele două decenii de la eliberare 1944-1964**, în "Studii și articole de istorie", 1965, pp. 241-365.

DISCUȚII ȘI DEZBATERI ȘTIINȚIFICE

- **Consfătuirea istoricilor din R. P. România**, în "Studii", 1/1953, pp. 63-65.

- **Lucrările sesiunii anuale a Secției de științe istorice, filozofice și economice a Academiei R.P. Română** în "Studii", 1/1954, pp. 264-268.

- **Lucrările sesiunii lărgite a Secțiunii de științe istorice, filozofice, economice și juridice, a Academiei R.P. Română** în vol. "Studii și referate privind istoria României", București 1954, partea a II-a, pp. 1052-1056.

- **Probleme ale tratatului de istorie a României. Istoriografia modernă a României**, în "Studii", 2/1964, pp. 375-377.

- **Problema organizării statale ca regim boieresc în Țara Românească și Moldova**, în "Revista de istorie", 5/1979, pp. 953-95.

- **Despre rolul important al debarcării anglo-americane în Normandia care a grăbit declanșarea acțiunii de răsturnare a regimului antonescian în**

România, în vol. **La Propagande pendant la deuxième guerre mondiale**, vol.2, București, 1980, pp. 351-353.

STUDII ȘI ARTICOLE PRIVIND ISTORIA ROMÂNILOR

I. ISTORIE POLITICĂ

a. Evul mediu

- **Teritoriile din Transilvania integrate Țării Românești și Moldovei - expresie a unității Țărilor Române din evul mediu**, în "Studii și articole de istorie", LVII-LVIII, 1988, pp. 171-178.

- **L'Idée d'unité politique dans la conscience politique médiévale roumaine** în "Roumanie, Pages d'Histoire", 1/1986, pp. 114-123.

- **La Biographie méthode de recherche pour l'histoire de Roumanie**, în "Nouvelles Etudes d'Histoire", IV, 1970, pp. 359-367.

- **Problemes de la centralisation de l'état dans les Pays roumains au Moyen Age** în "Nouvelles études d'Histoire", V, 1975, pp. 43-56.

- **The Itinerant Reign of the Ancien princes of Walachie and Moldavie during the Middle age** în vol. **Abstracts of the Papers prezentet at the eighth Conference of Medieval Studies**, Michigan, 1973, p.96.

- **Ideea de unitate politică în conștiința medievală românească**, în "Analele de istorie", 5/1985, pp. 32-41.

- **Mircea cel Bătrân, diplomat de renume european**, în "Almanahul Parohiei ortodoxe române din Viena", 1986, pp. 170-173.

- **Vlad Țepeș 500 de ani de la moartea viteazului domn al Țării Românești** în "Buletinul Comisiei Naționale a R.S. România pentru UNESCO, 3-4/1976, pp. 88-91, cu versiuni în l. franceză același volum pp. 96-99 și l. engleză pp. 239-242.

- **Relațiile lui Vlad Țepeș cu Transilvania și Ungaria**, în "Revista de istorie", 11/1976, pp. 1697-1720.

- **Avut-a loc un conflict între Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș în 1462?**, în "Studii și articole de istorie", XXXII, 1976, pp. 77-82.

- **Protocolul și ceremonialul diplomatic la curtea lui Neagoe Basarab**, în vol. **Neagoe Basarab 1512-1521, la 460 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești**, București, 1972, pp. 51-61.

- **Neagoe Basarab - o pildă peste veacuri**, în vol. **Neagoe Basarab 1512-1521, la 460 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești**, București, 1972, pp. 419-421.

- **Ioan Vodă cel Viteaz în conștiința contemporanilor**, în vol. **Coordonate culturale vrâncene**, București, 1974, pp.35-48

- **Raportul lui Mihai Viteazul. Malaspina di San Severo**, în "Revista de istorie", 4/1975, pp. 541-552

- **Legăturile politice între cele trei țări române în prima jumătate a sec.**

al XVII-lea, în "Studii și articole de istorie", XLIII-XLIV 1981, pp. 68-77.

- **Relațiile politice dintre Țările Române la mijlocul sec. al XVII-lea** în "Revista de istorie" 11/1990, pp. 1939-1957.

- **Matei Basarab înainte de domnie**, în "Revista istorică", 5/1990, pp. 479-505

- **Asediul Sucevei în 1653**, în "Suceava. Anuarul Muzeului județean", X, 1983, pp. 235-244.

- **Transilvania în epoca Principatului, 1541-1691**, în "Studii și articole de istorie", 1991, pp. 21-30.

- **Principalele cetăți din Transilvania în sec XIV-XVII**, în "Studii și articole de istorie" LIII-LIV, 1986, pp. 243-254

- **Gîndirea politică a lui Dimitrie Cantemir**, în vol. **Simpozioane ale anilor 1972-1973. Culegere de comunicări**, Sf.Gheorghe, 1973, pp. 1-10.

- **Unitatea politică a poporului român în evul mediu reflectată în cronicile din Transilvania în sec. XVII-XVIII**, în "Muzeul Național", VI, 1982, pp. 189-194.

- **Les preliminaires du debut de l'epoque phanariothe**, în vol. **Symposion l'Epoque Phanariothe**, Tessalonique, 1974, pp. 29-39.

- **Tudor Vladimirescu în viziunea contemporanilor**, în "Cumidava", V. Brașov, 1971, pp. 99-112.

- **Mișcarea revoluționară din 1821 în presa europeană a vremii**, în "Studii și materiale de istorie medie, VI, 1973, pp. 279-288.

- **Proiectul de constituție al Țării Române elaborat de Tudor Vladimirescu**, în "Muzeul Național", V, București, 1981, pp. 213-216.

- **Ecoul mișcării revoluționare din 1821 în presa europeană**, în vol. **150 de ani de la mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu**, Drobeta Turnu Severin, 1973, pp. 122-134.

- **Contribuția la biografia unui mehedințian de frunte: N. Gărdăreanu, din Cernăuți**, în vol. **Mehedinți. Istorie și cultură**, Drobeta Turnu Severin, 1980, pp. 281-290.

- **Der Widerhallder rumänischen Revolution von 1848 in der europäischen. Press der Zeit**, în "Rumanian, Blätter der Geschichte", 1/1978, pp. 75-96.

- **El eco de la Revolucion rumana de 1848 es la presse europees de la epoca**, în "Rumania. Pages de historia", 1/1978, pp. 75-98.

- **Echos of the Romanian Revolution af 1848 in the European Press of the Times** în "Romania. Page of History", 1/1978, pp. 75-98.

- **Ecoul revoluției române de la 1848 în presa europeană a vremii**, în vol. **Revoluția de la 1848. Culegere de studii**, București, 1974, pp. 184-200.

- **Evoluția concepției despre republică în conștiința poporului român (sec. XVI-XIX)**, în "Studii", 6/1972, pp. 1159-1173.

- **Unirea Bucovinei cu România (1918)**, în "Studii și articole de istorie",

LXII, București, 1995, pp. 27-38.

II. ISTORIE ECONOMICĂ

a. Istoria agriculturii

- **Pătrunderea plantelor alimentare asiatice și americane în România în evul mediu și în epoca modernă**, în vol. "Al XII-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României", Deva, 1993, pp. 60-61.

- **Fondul forestier al Moldovei la sfârșitul sec. al XVIII-lea**, în "Cercetări agronomice în Moldova", 3/1989, pp. 161-164.

- **Câteva date privind producția de cereale în Țara Românească în secolul al XVIII-lea**, în "Terra nostra", III, 1972, pp. 255-261.

- **Aspecte privind viticultura în județul Mehedinți în secolul al XVIII-lea**, în "Studii și comunicări de istorie și etnografie", Golești-Argeș, 1978, pp. 325-329.

- **Suprafața cultivată în Țara Românească și Moldova în secolul al XVIII-lea**, în "Terra nostra", IV, 1981, pp. 165-171.

- **Sisteme de cultură și măsuri de sporirea fertilității solului în Țara Românească și Moldova în secolul al XVIII-lea**, în vol. *Ialomița. Materiale de istorie agrară a României. Muzeul județean Ialomița*, Slobozia, 1983, pp. 243-249.

- **Despre viticultura în ținutul Putna în secolul al XVIII-lea**, în "Cercetări agronomice în Moldova", 4/1986, pp. 119-126.

- **Materialele inedite privind dezvoltarea viticulturii în Oltenia, la sfârșitul secolului al XVIII-lea**, în vol. *Al X-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României*, Baia Mare, 1988, pp. 108-109.

- **Inovația tehnologică în agricultura din România în secolul al XX-lea**, în vol. *Al XIV-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României*, Bacău, 1994, pp. 50-51.

- **Aspecte privind viticultura în județul Mehedinți în sec. al XVIII-lea**, în vol. *Mehedinți. Istorie și cultură*, Drobeta-Turnu Severin, 1979, pp. 183-187.

b. Istoria meșteșugurilor și manufacturilor

- **Interferențe economice, politice și culturale la Suceava pe timpul domniei lui Vasile Lupu**, în "Suceava. Anuarul Muzeului județean", XI-XII 1984-1985, pp. 61-68.

- **Începutul de industrie la Vaslui în secolele XVII-XIX**, în "Acta Moldaviae meridionalis. Anuarul Muzeului județean Vaslui", III-IV, 1981-1982, pp. 135-141.

- **Contribuții la istoria meșteșugurilor din Țara Românească. Țiganii rudari în sec. XVII-XVIII**, în "Studii", 2/1959, pp. 131-146.

- **Breslele bucureștene în secolul al XVIII-lea**, în "Studii", 6/1959, pp. 55-88.

- **Date noi de la sfârșitul secolului al XVIII-lea privind sticlăria de la Târgoviște**, în vol. *Acta Valahica*, Târgoviște, 1972. pp. 253-255.
- **Știri despre o sticlărie în ținutul Romanului la sfârșitulul sec. al XVIII-lea**, în "Studii și materiale de istorie medie", 1/1956, pp. 353-366.
- **Meșteșugari și negustori bulgari în Țara Românească în secolul al XVIII-lea**, în vol. *Omagiu lui Petre Constantinescu-Iași*, București, 1965, pp. 337-362.
- **Întreprinderea manufacturieră de postav de la Pociova și București**, în "Studii", 3/1952, pp. 86-105.
- **Manufactura de basmale (testemeluri) de la Mărcuța 1800-1822**, în "Materiale de istorie și muzeografie, București", III, București, 1965, pp. 187-196.
- **Le probleme de la petite entreprise en Roumanie face a la croissance industrielle et ses consequences socio-economiques de la fin du XVIII-e siecle a la veille de la deuxieme guerre mondiale**, în vol. *Petite entreprise et crossanc industrielle dans le monde aux XIX-e et XX-e siecles*, Paris, 1982, pp. 761-790.

c. Istoria comerțului

- **Contribuții cu privire la problema pieței interne a Țării Românești și Moldovei în timpul feudalismului dezvoltat în secolele XV-XVIII**. în "Studii" 1/1964, pp. 27-44.
- **Sistemul vamal al Țării Românești în secolul al XVIII-lea**, în "Studii și articole de istorie", III, 1961, pp. 119-143.
- **Relațiile comerciale româno-ruse în secolul al XVIII-lea (până la 1774)** în vol. *Relațiile romano-ruse*, III, București, 1963, pp. 67-85
- **Comaniștii bulgari chiproviceni din Oltenia în ajunul revoluției de la 1821**, în vol. *Relațiile româno-bulgare de-a lungul veacurilor*, "Studii", II, București, 1984, pp. 144-152.

d. Istoria orașelor

- **Conceptions et methodes dans l'etude de l'histoire des villes feodales roumaines**, în *Nouvelles Etudes d'Histoire*, III, 1965, pp. 445-457.
- **Târguri și orașe medievale românești. Considerații generale**, în "Studii și cercetări economice", I-II, București, 1968, pp. 159-165.
- **Geneza orașelor midievale românești**, în "Studii și articole de istorie", XIV, 1969, pp. 59-72.
- **Orașele din Țara Românească și Moldova în evul mediu timpuriu**, în vol. *Sinteza Informativă a Academiei de Științe Sociale și Politice din România*, 10/1976, pp. 16-18.
- **Tipologia orașelor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane din**

secolele XV-XIX, în "Peuce", 5/1977, pp. 243-249.

- Rolul economic și politico-militar al orașelor din Dobrogea de nord în secolele XVI-XVIII, în "Peuce", II, 1971, pp. 283-291.

- Le rôle économique des villes roumaines aux XVII-XVIII siècles dans le contexte de leurs relations avec l'Europe du sud-est, în "Studia balcanica", III, Sofia, 1970, pp. 139-153.

- Les débuts modernes du Bucarest 1650-1750, în vol. Povoar, ville et société en Europe 1650-1750, Strasbourg, 1982, pp. 437-438.

- Modernizarea orașului Vaslui în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în "Acta Moldaviae Meridionalis", Vaslui, VII-VIII, 1985-1986, pp. 237-247.

- Amenajări portuare dunărene în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în "Revista istorică", 11-12/1994, pp. 1211-1214.

- Începuturi de modernizare în orașul Constanța 1878-1900, în vol. Comunicări de istorie a Dobrogei, II, Constanța, 1983, pp. 57-89.

III. Istorie socială

- Aspecte din lupta orășenilor din Țara Românească și Moldova împotriva asupririi feudale în secolul XVIII și la începutul secolului al XIX-lea în "Studii", 6/1960, pp. 27-45(I); 3/1961, pp. 623-651 (II).

- Lupta orășenilor din Câmpulung Muscel împotriva asupririi feudale în secolele XVII-XVIII, în "Studii", 4/1962, pp. 953-970.

- Noi contribuții la istoria luptei târgoveților și orășenilor moldoveni împotriva asupririi feudale în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, în "Studii și articole de istorie", IV, 1962, pp. 73-92.

- Obștea sătască. Lexic de terminologie istorică, în "Studii și articole de istorie", XVII, 1972, pp. 132-134.

IV. ISTORIA CULTURII

a. Probleme generale

- Despre cultura orășenească în țările române în evul mediu, în "Studii", 4/1972, pp. 743-765

- Rolul Bucureștilor în formarea culturii orășenești în evul mediu, în vol. București, IX, 1972, pp. 115-121.

b. Învățământ

- Un student român la Viena în prima jumătate a sec. al XIX-lea: Teodor Stamate, în "Almanahul Parohiei Ortodoxe Române din Viena", 1986, pp. 265-289.

c. Biblioteci

- **Biblioteca savantului Nicolae Iorga**, în "Revista istorică", 1-2/1991, pp. 85-97 (I), 5-6/1991, pp. 299-311 (II).

d. Presă

- **Cel mai vechi ziar din Curtea de Argeș. "Vocea Argeșului"**, 1912-1913, în vol. "Studii și comunicări. Muzeul orașului Curtea de Argeș", 1980, pp. 49-54.

e. Științe

1. Medicină

- **Spitalul Colțea din prima jumătate a sec. al XVIII-lea**, în vol. **Din istoria medicinei românești și universale**, București, 1962, pp. 167-174.

- **Breslele din ciocli în Moldova în sec. al XVIII-lea**, în vol. **Din istoria luptei antiepidemice în România**, București, 1972, pp. 83-94.

- **Spitalul din Curtea de Argeș în a doua jumătate a sec. al XIX-lea**, în vol. **Trecut și viitor în medicină**, București, 1981, pp. 357-363.

- **Spitalul din Curtea de Argeș în primele decenii ale sec. al XX-lea**, în vol. **Momente din trecutul medicinei. Studii și note și documente**. București, 1983, pp. 583-587.

2. Tehnică

- **Preoccupation concernant la construction des fuse en Moldavie a la fin du XVIII-e siècle**, în vol. **Proceedings in the 16th International Congress of the History of science**, Bucarest, 1981, p. 122.

- **Preocupări privind construirea de rachete în Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea** în "Revista de istorie", 11/1982, pp. 1235-1245.

- **Preocupări privind construirea de rachete în Moldova în secolul al XVIII-lea**, în "Astronautica", 1-2/1983, p. 4.

- **L'innovation technologique en Roumanie aux XIX-e et XX-e siècles et ses Implications socio-economiques** în *Revue Roumaine d'Histoire*, 1988, pp. 135-150; și în vol. **Innovation technologique et civilisation**, Paris, 1989, pp. 155-172.

3. Drept vechi românesc

- **La sanction penale dans les droits roumains au XVII-e siècle**, în vol.

La Peine. Societe Jean Bodin, Barcelone, 1987.

- **L'act de mort dans les droits roumains au XVII-e siecle**, în vol. **L'act de mort dans le monde**, Societe Jean Bodin, Budapest, 1990.

ISTORIA UNIVERSALĂ

Evul mediu

a. Filozofie

- **Quelques livres de philosophie neoaristotelique commentes par Averroes existant dans la bibliotheque d'un humaniste roumain Constantin Cantacuzino le stolnic**, în **Actas del V Congres internacional de filozofia medieval**, II, Madrid, 1979, pp. 1245-1250.

- **Progressus-aus Roger Bacon philosophischs Lexicon**, în vol. "Sprache und Erkenntnis im Mittelalters". Bonn, 1977, p. 35.

- **La volonte comme moyen d'action dans la pensee de Duns Scot**, în vol. "L'homme et son univers au Moyen age", Louvain la Neuve, 1982, p. 128.

- **Visions et previsions scientiphiques dans l'oeuvre de Roger Bacon**, în vol. **Connaissances scientiphiques et sciences dans la philosophie medievale**, Helsinki, 1987.

b. Istorie

- **Statul, lexic de cronologie istorică**, în "Studii și articole de istorie", XVIII, 1972, p. 116-121.

- **Geneza orașelor medievale europene**, în "Studii și articole de istorie", XXVI, 1974, p. 22-31.

- **Les roumains au point d'impacte d'Occident et de Byzance 1204-1205**, în "Rivista di studi bizantini e slavi", I, 1981, pp. 229-237, Bologna.

- **La peur a Byzance aux XIII- XIV -e siecles**, în "Jahrbuch der oesterreichischer Byzantinistik", 32/2, Wien, 1981, pp. 187-193.

- **L'Idée Imperiale byzantine dans le protocole et le ceremonial diplomatique roumain au Moyen age**, în "Byzantina", Thessalonique, 3/1971, pp. 297-309.

- **Descoperirea Americii în conștiința contemporanilor**, în "Analele Academiei Române, Memoriile Secției de Științe istorice și Arheologie", seria IV, tom. XVII, 1992, pp. 137-143.

- **Cristofor Columb și descoperirea Americii în conștiința contemporanilor**, în "Studii și articole de istorie", LX-LXI, 1993, pp. 17-26.

- **La suveranite ottomane a l'egard des Pays roumains dans le contexte des relations internationales europeennes, XVI-XVII siecles**, în "Tarik Dergisi,

XXXII, martie, 1979, Istanbul, pp. 211-218.

- **L'idée de paix reflétée dans les traités conclus entre l'Empire ottoman et la Valachie et la Moldavie aux XIV- XVII siècles**, în "Tarihi Kongressi iudem Ayribasiur, Ankara, 1994, pp. 2535-2542.

Epoca modernă

- **Relațiile lui Vasile Lupu cu Austria**, în "Almanahul Parohiei ortodoxe române din Viena", 1985, pp. 167-173.

- **Medierea conflictelor internaționale sud-est europene de către domnii Moldovei în secolul al XVII-lea**, în vol. **Sub semnul lui Clio. Omagiul acad. St. Pascu**, Cluj, 1974, pp. 593-598.

- **Politica Poloniei față de Moldova în anii 1683-1699**, în "Studii și articole de istorie", XLIX-L, 1984, pp. 84-93.

- **Românii și problema orientală 1683-1713**, în "Revista de istorie", 10/1980, pp. 1945-1970.

- **Problema orientală și românii**, în "Buletinul științe sociale și politice din România. Progrese și realizări", 2/1981, pp. 55-61.

- **Asediul Vienei din 1683 în conștiința societății românești din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea**, în "Revista de istorie", 6/1983, pp. 624-635.

- **Asediul Vienei din 1683. Semnificația lui istorică**, în "Studii și articole de istorie", XLVII- XLVIII, 1983, pp. 50-62.

- **Asediul Vienei din 1683 în conștiința societății românești din sec. XVII-XVIII**, în "Almanahul Parohiei ortodoxe române din Viena", XXIII, 1984, pp. 104-115.

- **Relațiile lui Constantin Brâncoveanu cu Austria**, în "Revista de istorie", 9/1988, pp. 895-911.

- **Un episod al campaniei de la Prut. Cucerirea Brăilei, 1711**, în "Studii și materiale de istorie medie", 2, 1957, pp. 449-556.

- **Legăturile lui Constantin Cantacuzino cu Rusia**, în "Studii și articole de istorie", III, 1957, pp. 237-254.

- **Un episod de la guerre de Morée 1715. La conquête de la forteresse de Sude.**, în vol. **I Milletler arami turkoloji Kongresi**, Istanbul, 15-20 oct. 1979. Tegligler 1 Turk tarihi", Istanbul, 1979, pp. 261-269.

- **Relațiile politice româno-ruse în timpul războiului ruso-austro-turc din 1735- 1739**, în "Analele româno-sovietice", Istorie, 4/1956, pp. 113-133.

- **Înființarea consulatelor ruse în Țara Românească și Moldova**, în "Studii și cercetări de istorie medie", 1/1951, pp. 61-72.

- **L'Image de l'autre. La Russie dans les sources roumaines du XVIII-e et le commencement du siècle suivant**, în "Revue Roumaine d'Histoire", 1/1981, pp. 43-55.

- **Ecourile Revoluției Franceze în Țările Române în sec al XVIII-lea**, în

"Revista de istorie", 6/1989, pp. 565-580.

- **Rezistențele naționale în Europa împotriva dominației napoleoniene**, în "Studii și articole de istorie", XLI-XLII, 1980, pp. 73-82.

- **Case memoriale Napoleon Bonaparte în insulele Corsica și Elba**, în "Revista Muzeelor", 6/1970, pp. 552-556.

- **Aspecte privind ecoul războaielor napoleoniene în țările române**, în "Studii și articole de istorie", IX, 1967, pp. 298-308.

- **Date cu privire la corpul oșășesc de sub conducerea maiorului Pangal 1807-1808**, în "Studii", 2/1958, pp. 151-154.

- **Împărțirea Africii de către colonialiștii europeni în lupta de eliberare națională a popoarelor africane, 1870-1914**, în "Revista de istorie", 5/1976, pp. 713-732.

Epoca contemporană

- **Debarcarea anglo - americană în Normandia 6 iunie 1944**, în "Revista de istorie", 6/1974, pp. 857-870.

DEMOGRAFIE

- **Date statistice privitoare la populația orașului Curtea de Argeș până la începutul secolului al XIX-lea**, în vol. "Studii și documente arhivistice", 2(80), Cluj, 1978, pp. 315-317.

- **Date noi și sublinieri privind habitatul de NV al Moldovei la sfârșitul secolului al XVIII-lea**, în "Hierasus", 3/1983, Botoșani, pp. 163-204 (în colaborare cu E. Emandi).

- **Contribuții de geografie istorică la cunoașterea fenomenului demografic din NV Moldovei la sfârșitul secolului al XVIII-lea** în "Suceava. Anuarul Muzeului Județean", X, 1983, pp. 471-529 (în colaborare cu E. Emandi).

- **Populația orașului Vaslui până la mijlocul sec. al XIX-lea**, în "Acta Moldaviae meridionalis", Vaslui, V-VI, 1983-1984, pp. 233-238.

ȘTIINȚE AUXILIARE

Cronologie

- **Calendar istoric, ianuarie - martie**, în "Studii și articole de istorie", 1972, XVII, pp. 139-141.

- **Calendar istoric, aprilie - iunie**, în "Studii și articole de istorie", 1972, XVIII, pp. 137-139.

- **Calendar istoric, octombrie- decembrie**, în "Studii și articole de istorie

", 1972, XIX, pp. 143-144.

- **Calendar istoric, ianuarie - martie**, în "Studii și articole de istorie", 1972, XX, pp. 157-159.

- **Calendar istoric, aprilie - iunie**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXI, pp. 147-150.

- **Calendar istoric, iulie - septembrie**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXII, pp. 163-164.

- **Calendar istoric, octombrie-decembrie**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXIII, pp. 135-137.

- **Calendar istoric, ianuarie - martie**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXIV, pp. 166-169.

- **Calendar istoric, aprilie - iulie**, în "Studii și articole de istorie", 1974, pp. 138-140.

- **Calendar istoric, octombrie-decembrie**, în "Studii și articole de istorie", 1974, XXVI, pp. 161-163.

BIBLIOGRAFIE

- **Bibliografie uzuală didactico-științifică (1965)**, în "Studii și articole de istorie", 1967, IX, pp. 341-368.

- **Bibliografie uzuală didactico-științifică (1966)**, în "Studii și articole de istorie", 1967, X, pp. 257-280.

- **Bibliografie uzuală didactico-științifică (1967)**, în "Studii și articole de istorie", 1969, XIII, pp. 309-330.

- **Bibliografie uzuală didactico-științifică (1968)**, în "Studii și articole de istorie", 1969, XIV, pp. 319-336.

- **Napoleon Bonaparte dans l'historiographie roumaine**, în "Revue Roumaine d'Histoire", 1/1970, pp. 171-183.

- **Bibliografie uzuală didactico-științifică (1969)**, în "Studii și articole de istorie", 1971, XVI, pp. 225-250.

- **Bibliografie istorică selectivă comentată (1970)**, în "Studii și articole de istorie", 1972, XVIII, pp. 123-129.

- **Bibliografie istorică selectivă comentată (1971)**, în "Studii și articole de istorie", 1972, XIX, pp. 124-135.

- **Cărți străine de istorie (1970-1971)**, în "Studii și articole de istorie", 1972, XX, pp. 135-145.

- **Pierre le Grand dans l'historiographie roumaine**, în "Revue Roumaine d' Histoire", 5/1972, pp. 889-896.

- **Bibliografie istorică selectivă comentată (1972)**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXI, pp. 124-136.

- **Cărți de istorie apărute peste hotare (1971-1972)**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXIII, pp. 119-185.

- Demetre Cantemir dans l'historiographie roumaine et étrangère, în "Revue Roumaine d'Histoire", 5/1973, pp. 919-945.
- **Bibliografie selectivă privind literatura beletristică cu conținut istoric**, în "Studii și articole de istorie", 1973, XXIV, pp. 142-154.
- **Bibliografie istorică tematică: Istoria României și Istoria Universală**, în "Studii și articole de istorie", 1974, XXV, 1974, pp. 127-129.
- **Bibliografie istorică selectivă (1973)**, în "Studii și articole de istorie", XXVI, 1974, pp. 146-154.
- **Bibliografie istorică selectivă comentată (1973)**, în "Studii și articole de istorie", XXVII- XXVIII, 1974, pp. 196-204.
- **Insurecția națională armată antifascistă și antilperialistă în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", XXVII-XXVIII , 1974, pp. 205-210.
- **Bibliografie istorică selectivă comentată (1974)**, în "Studii și articole de istorie", XXX-XXXI, 1975, pp. 107-119.
- **Bibliografie selectivă comentată. Cărți de istorie apărute peste hotare 1973-1974**, în "Studii și articole de istorie", XXX-XXXI, 1975, pp. 182-187.
- **Bibliografie istorică selectivă comentată (1975)**, în "Studii și articole de istorie", XXXII, 1976, pp. 140-150.
- **Bibliografie istorică selectivă comentată. Războiul de Independență al României 1877-1878**, în "Studii și articole de istorie", XXXIII- XXXIV, 1976, pp. 212-217.
- **Bibliografia istorică selectivă comentată 1976-1977**, în "Studii și articole de istorie", XXXV- XXXVI, 1977, pp. 187-203.
- **Bibliografia istorică comentată selectivă. Cărți de istorie apărute peste hotare 1975-1978**, în "Studii și articole de istorie", XXXVII-XXXVIII, 1978, pp. 207-213.
- **Bibliografia istorică selectivă comentată 1977**, în "Studii și articole de istorie", XXXIX-XL, 1978, pp. 236-250.
- **Bibliografia istorică selectivă și comentată (1978)**, în "Studii și articole de istorie", XLI-XLII, 1980, pp. 226-274.
- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", XLII- XLIV, 1981, pp. 191-198.
- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", XLV-XLVI, 1982, pp. 284-290.
- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", XLVII-XLVIII, 1983, pp. 320-327.
- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", XLIX-L, 1984, pp. 286-294.
- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", LI-LII, 1985, pp. 280-286.
- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de

istorie", LIII-LIV, 1986, pp. 263-269.

- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", LV-LVI, 1988, pp. 268-276.

- **Noutăți în istoriografia românească și străină**, în "Studii și articole de istorie", LVII-LVIII, 1988, pp. 251-259.

ARTICOLE ÎN PRESĂ PE TEME ISTORICE

- **O filă de istorie. 500 de ani de la victoria de la Podul Înalt**, în "Viața studentescă", 15 februarie 1975.

- **500 de ani de la moartea lui Ioan de Hunedoara**, în "România liberă", 11 august 1956.

- **375 ani de la prima unire politică a Țărilor Române**, în "Viața studentescă", 5/1975 pp. 12-13.

- **Mihai Viteazul în conștiința contemporanilor**, în "Viața studentescă", 14 mai 1975.

- **350 - a Anniversaire de l'avenement de Vasile Lupu**, în "La Roumanie d'aujourd'hui", 5/1984, pp. 15-16 și cu o versiune în l. engleză în *Romanian to day*, 5/1984, pp. 15-16.

- **Pe urmele compatrioților pe meleaguri străine**, în "Viața studentescă", 23 sept. 1970.

- **Stolnicul Constantin Cantacuzino, diplomat de notorietate europeană**, în "Lumea", 25/1966, pp. 23-24.

- **Antim Ivireanul**, în "Munca", 21 septembrie 1966.

- **Dimitrie Cantemir, luptător pentru prietenia româno-rusă** (l. rusă) în "Rumania", V/1973, pp. 24-26.

- **Dimitrie Cantemir, personalitate de frunte a culturii românești și universale**, în "România liberă", 26 octombrie 1973.

- **Dimitrie Cantemir în viziunea contemporanilor**, în "Viața studentescă", 22 iunie 1973.

- **Tudor Vladimirescu în contemporaneitate**, în "Viața studentescă", 27 ianuarie 1971.

- **O ilustră figură de luptător pentru libertate națională și dreptate socială. 150 de ani de la mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu**, în "România liberă", 20 august 1971.

- **La revolutione roumaine de 1848 et la presse europeenne de l'epoque**, în "Revue Roumaine", 4/1973, pp. 99-105

- **Ecoul revoluției de la 1848 în presa europeană a vremii**, în "Viața studentescă", 20 iunie 1973.

- **Revoluția română din 1848 în contextul european**, în "Viața studentescă", 25 aprilie 1973.

- Tineretul studios trup și suflet alături de întregul popor în epopeea independenței, în "Viața studențească", 10 mai 1972.
- Vatră a continuității românești. Curtea de Argeș, 600 locuitori la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în "Arges" 3/109, Pitești, septembrie 1977.

CRONICI

- Excursie științifică, în "Studii"; 5-6 /1955, pp. 199-200.
- Despre activitatea științifică din anul 1955 a Secției de istoria relațiilor româno-ruse la Institutul de istorie al Academiei R. P. Română, în "Studii", 5/1956, pp. 134-137
- Muzeul de artă feudală da la cetatea Bran, în "Studii", 5/1961, pp. 1285-1287.
- Despre materialele documentare din arhivele Statului Sibiu, în "Studii", 1/1961, pp. 167-168.
- Muzeul de artă feudală al orașului Brașov, în "Studii", 3/1961, pp. 743-744.
- A IX-a Reuniune internațională a Academiei Tudertine Todi Perugia, în "Studii", 2/1969, pp. 348-349.
- Călătorie de studii în Italia, în "Studii", 5/1966, pp. 260-262.
- Călătorie de studii în U.R.S.S. în "Studii", 6/1967, pp. 1209-1210.
- Prima reuniune internațională de istoria civilizației venețiene, în "Studii", 5/1968, pp. 959-960. și în "Revue Roumaine d'Histoire", 6/1968, pp. 1195-1156.
- Al III-lea Congres Internațional de studii napoleoniene, Portoferraio, 1969, în "Studii", 5/1969, pp. 993-996.
- Reuniunea internațională privind relațiile culturale italo-române în secolele XVII-XVIII, Padova, 1969, în "Studii", 5/1969, pp. 996-998 și în "Revue Roumaine d'Histoire", 6/1969, pp. 1059-1061.
- Colocviul istoric internațional "Orașul balcanic în secolele XV-XVII, Moscova-Kiev, 1969", în "Studii", 6/1969, pp. 1195-1197.
- Muzeul de icoane din Veneția, în "Revista muzeelor", 6/1969, p. 567.
- Muzeul Luigi Ferdinando Marsigli din Bologna, în "Revista muzeelor", 1/1970, pp. 187-188.
- Colocviul "Napoleon", Paris-Ajaccio, 1969, în "Studii", 2/1970, pp. 389-392.
- Al VI-lea centenar de la nașterea lui Erasmo da Nerni Gattamelata, în "Studii", 6/1970, pp. 1236-1238.
- A XVII-a Sesiune de vară a Centrului de studii superioare privind civilizația medievală. Poitiers, 1970, în "Studii", 1/1971, pp. 156-158.
- Expoziția condotierii. Narni 1970, în "Revista muzeelor", 1/1971, pp. 72-74.

- Le colloque historique international greco-roumain. L'Epoque phanariothe, Thessalonique, 1970, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1971, pp. 441-444.
- Le deuxième symposium national "Pages de l'histoire de l'agriculture en Roumanie, Iassy, 1971, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1972, pp. 363-364.
- Sesiunea de comunicări științifice organizată de cabinetele de cultură și educație socialistă județene, în "Studii", 2/1972, pp. 374-377.
- Al V-lea Congres internațional de filozofie medievală, Madrid-Cordoba-Granada, 1972, în "Studii", 1/1973, pp. 159-172.
- Colocviul internațional consacrat luptei dintre papi și împărați. Narni, 1972, în "Studii", 2/1973, pp. 385-386.
- A XXV-a Sesiune a cursurilor de vară de la Universitatea din Caen, 1973, în "Studii", 6/1973, pp. 1277-1279.
- Sesiunea de comunicări de la Vaslui consacrată aniversării a 600 ani de la prima mențiune documentară a orașului, în "Revista de istorie", 11/1975, pp. 1755-1757.
- Sesiunea anuală de comunicări științifice a Direcției Patrimoniului cultural Național București, în "Revista de istorie", 10/1970, pp. 1607-1608.
- Călătorie de studii în U.R.S.S., în "Studii", 3/1976, pp. 439-441.
- Călătorie de studii în U.R.S.S., în "Studii", 6/1976, pp. 1209-1212.
- Sesiunea de comunicări "Unitatea culturală a românilor. Tradiții culturale. Educație. Biblioteconomie", Galați, 1976, în "Revista de istorie", 1/1977, pp. 529-530.
- Al IV-lea Simpozion național de istorie agrară a României, Slobozia, în "Revista de istorie", 2/1977, pp. 332-334.
- Al VI-lea Congres internațional de filozofie medievală Bonn, 1977, în "Revista de istorie", 12/1977, pp. 2253-2256.
- Sesiunea de comunicări științifice Curtea de Argeș, în "Studii", 12/1978, pp. 2311-2312.
- Sesiuni științifice aniversative, în "Revista de istorie", 3/1978, pp. 520-523.
- Călătorie de studii în U.R.S.S., în "Revista de istorie", 7/1978, pp. 1277-1278.
- Întâlnirile de la Mânjina, VI, 1978, în "Revista de istorie", 1/1979.
- Al VI-lea Simpozion național de istorie agrară a României, în "Revista de istorie" 3/1979, pp. 549-551.
- Călătorie de documentare în U.R.S.S., în "Revista de istorie" 6/1979, pp. 1161-1163.
- Simpozion de valorificare a documentelor inedite Drobeta - Turnu Severin, 1979, în "Revista de istorie" 2/1980, pp. 364-366.
- Lupta de veacuri a poporului român pentru unitate și independență națională și progres social, în "Revista de istorie", 1/1980, pp. 264-266.

- **Al III-lea Congres Internațional de turcologie**, Istambul, 1979, în "Revista de istorie" 1/1980, pp. 180-183.
- **Al XIV-lea Lectorat de vară al Societății de științe istorice din România**, Suceava, 1980, în "Revista de istorie" 12/1980, pp. 2369-2370.
- **Simpozion științific: 160 de ani de la revoluția lui Tudor Vladimirescu**, Târgu Jiu, Slatina, 1981, în "Revista de istorie", 7/1981, pp. 1366-1367.
- **Sesiunea științifică "Continuitatea milenară" a Muzeului de istorie a Transilvaniei**, în "Revista de istorie", 9/1981, pp. 17755-1758.
- **Colocviul Interdisciplinar privind istoria în România**, în "Revista de istorie", 11/1981, pp. 2139-2141.
- **Al XVI-lea Congres Internațional de istoria științei**, București, în "Revista de istorie", 12/1981, pp. 2317-2326.
- **Sesiunea științifică "Pontica, 80"**, în "Revista de istorie" 5/1980, pp. 979-982.
- **Sesiunea științifică "Pontica, 81"**, în "Revista de istorie", 2/1982, pp. 345-348 (în colaborare cu C. Petolescu).
- **A XV- ediție a Lectoratului de vară al Societății de științe istorice din România**, Suceava 1982, în "Revista de istorie", 10/1982, pp. 1148-1150.
- **Sesiunea anuală de comunicări a Muzeului județean Suceava 1981**, în "Suceava. Anuarul Muzeului județean", IX, 1982, pp. 539-544.
- **Le XVI-e Congres internațional d'histoire de la Science**, Bucarest, 1981, în "Revue Roumaine d'histoire", 1/1982, pp. 179-183.
- **Sesiunea științifică anuală a Muzeului Județean Suceava**, în "Revista de istorie", 3/1983, pp. 519-521.
- **Al VIII-lea Simpozion național de istorie agrară a României**, în "Revista de istorie", 4/1983, pp. 412-414.
- **A XVI-a ediție a Lectoratului de vară al Societății de științe istorice din România**, Suceava, 1983, în "Revista de istorie", 12/1983, pp. 1239-1241. (în colaborare cu I. Șendrulescu).
- **Călătorie de studii la Viena**, 1983, în "Revista de istorie" 1/1984, pp. 88-93.
- **Sesiunea științifică "Pontica 1983"**, în "Revista de istorie", 2/1984, pp. 1919-1920.
- **Sesiunea științifică "Reședințe voevodale pe teritoriul patriei noastre"**, în Revista de istorie, 4/1984, pp. 379-381.
- **Colocviul Comisiei Internaționale de istoria mișcărilor sociale și structurilor sociale**, Salerno, 1984, în "Revista de istorie", 1/1985, pp. 75-78.
- **Al VII Simpozion "Mehedinți, cultură și civilizație"**, în "Revista de istorie", 5/1985, pp. 518-519.
- **Al VIII-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României**, în "Revista de istorie", 9/1985, pp. 901-903.
- **Al XVIII -lea Lectorat de vară al Societății de științe istorice din**

România, Suceava, 1985, în "Revista de istorie", 10/1985, pp. 1016-1018.

- **Al XIX-lea Lectorat de vară al Societății de științe istorice din România**, Suceava, 1986, în "Revista de istorie", 10/1986, pp. 1235-1237.

- **Al IX-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României**, Tulcea, 1986, în "Revista de istorie", 11/1986, pp. 1149-1151.

- **"Glasul documentelor". Masă rotundă organizată de Biblioteca Centrală Universală București**, în "Revista de istorie", 6/1987, pp. 641-643.

- **Simpozion științific anual al Complexului muzeal Golești**, în "Revista de istorie", 3/1988, pp. 346-348.

- **Manifestarea științifică consacrată împlinirii a 150 de ani de la apariția "Gazetei de Transilvania"**, Brașov, 1988, în "Revista de istorie", 8/1988, pp. 824-827.

- **Simpozion științific consacrat marii Uniri din 1 decembrie 1918**, în "Revista de istorie", 3/1989, pp. 299-300.

- **Pe urmele istoriei de la București la Turnul Măgurele**, în "Revista de istorie", 11-12/1990, pp. 1029-1030.

- **Congresul internațional al Societății "Jean Bodin"**, Budapesta 1990, în "Revista de istorie", 9-10/1990, pp. 918-920.

- **Sesiunea științifică dedicată comemorării lui Nicolae Iorga, la 50 de ani de la moartea sa**, Ploiești 1990, în "Revista de istorie", 7-8/1991, pp. 427-428.

- **Cel de-al XI-lea Congres de istorie turcă, Ankara, 1990**, în "Revista de istorie", 7-8/1991, pp. 434-439 (în colaborare cu Cristina Feneșan).

- **Lectoratul de vară al Societății de științe istorice din România, Constanța, 1993**, în "Revista de istorie", 11-12/1994, pp. 1215-1216.

- **Sesiunea omagială "75 de ani de la Unirea Bucovinei"**, în "Revista istorică", 5-6/1994, pp. 793-595.

- **Simpozion "Patrimoniul Cultural Național "Artă și civilizație medievală"**, Suceava, 1994, în "Codrul Cosminului", serie nouă, 1/1995, pp. 315-317.

- **Lectoratul de vară al Societății de științe istorice din România, Brașov, 1993**, în "Studii și articole de istorie", 1995, pp. 165-167.

RECENZII (inclusiv însemnări bibliografice, note bibliografice etc.)

I.G. Tabouis, *De la Liga Nașionilor la San Francico*, București, 1945, în "România militară", 1/1946, pp. 72-73.

E. Vârtosu, *Ceva nou despre Riga Velestinul*, în "Revista Istorică Română", 1946, pp. 398-399.

Scarlăt Callimachi, *Din cărți vechi. Pagini privitoare la istoria românilor*, București, 1946, în "Revista Istorică", 1946, pp. 393-394.

B.D. Porșnev, *Răscoalele populare din Franța înainte de Frondă*, I.rusă, Moscova, 1948, în "Analele Româno-Sovietice", Istorie, 1/1949, pp. 71-79.

B. Rodov, *Din istoria tratatelor nipono-americane în anul 1841* (l.rusă din Voprosî istorii 4/1940 în "Analele Româno-Sovietice", Istorie, 19/1949, pp. 491-492.

Anglia și Rusia în perioada celui de al doilea război împotriva Turciei 1787-1792, din "Voprosî istorii", 11/1949, în "Studii", 3/1952, pp. 215-216.

Comunicări și articole de istorie, București, 1955, în "Studii", 5-6/1955, pp. 173-176.

E. I. Drujinina, *Pacea de la Kuciuc-Kainargi din anul 1774* (Moscou, 1955), în "Studii", 2-3/1956, pp. 248-250.

Catalog de documente românești din Arhivele de la orașul Stalin. I. 1521-1599, (București, 1955), în "Studii", 1/1957, pp. 236-238.

VI. Dinculescu, *O manufactură de ceramică la Tg. Jiu 1833-1863* (București, 1956), în "Studii", 3/1957, pp. 248-250.

E. D. Tappe, *Patrick Simpson, negustor scoțian în Moldova implicat în comerțul cu potasă*, în The Slavonic and East European Review, 1952, în "Studii", 6/1957, p. 204.

E. D. Tappe, *Documente privind România în arhiva lui Paget*, din The Slavonic and East European Review, 1954, în "Studii", 6/1957, pp. 203-204.

Culegere de documente privind relațiile româno-ruse, în "Analele Româno-Sovietice", 1/1958, pp. 193-195.

Însemnări științifice, IV, Istorie, Chișinău, 1957 (l.rusă), în "Studii", 2/1958, pp. 225-226.

Răscoala țăranilor din 1907 în regiunea Ploiești. Acte inedite, Ploiești, 1958, în "Studii", 3/1958, pp. 148-149.

A. Bălinescu, *Meșteșuguri și negustori din trecutul Craiovei*, I. Documente, 1661-1865, București, 1957, în "Studii", 4/1958, pp. 155-158.

Călătoria peste trei mări a lui Atanasie Nikitin 1456-1492 (l.rusă) Moscova 1957, în "Studii", 4/1958, p. 187.

Istoria URSS, epoca socialismului 1947-1957 (l.rusă) Moscova 1957, în "Studii", 4/1958, p. 186.

P. Crăciun, *Ghidul monumentelor istorice și de artă din Caracal* (Caracal, 195), în "Studii", 5/1958, p. 236.

Catalogul documentelor din Arhiva Statului de la orașul Stalin I. (București, 1958), în "Studii", 6/1958, pp. 247-248.

N. Ciachir, *100 de ani de la Unirea Principatelor* (București, 1958), în "Studii", 1/1959, pp. 336-337.

I. I. Sternberg, *Scrisoarea lui Petru I către Francisc II Rakoczi* din "Istoriceski Arhiv", 2/1958, în "Studii", 2/1959, p. 255.

Înaltul Divan 1831-1834. Îndreptar arhivistic (București, 1958), în "Studii", 2/1959, p. 261.

V. M. Lavrovski, M. A. Berg, *Revoluția burgheză engleză* (l.rusă) Moscova, 1958, în "Studii", 3/1959, pp. 316-318.

Documente istorice. Mănăstirile Sf. Ioan, Jghabu, Jiția și Roaba, Măgurelele,

Manu, Mărcuța și Margineni (București, 1958), în "Studii", 3/1959, p. 321.

L. Loghin, *Acțiunile de luptă ale românilor între Nitra și Vah* (București, 1958), în "Studii", 4/1959, p. 451.

Documente istorice Mănăstirile Govora, Gruiu, Hagi, Dina. Hotărâri (București 1958), în "Studii", 5/1959, p. 291.

C. Velichi, *Mișcări revoluționare de la Brăila din 1841-1843* (București, 1958), în "Studii", 5/1958, pp. 193-195.

M. Guboglu, *Paleografia și diplomația turco-osmană* (București, 1958, în "Revista Arhivelor", 1/1959, pp. 340-344.

Monografia orașului Corabia (Corabia, 1958), în "Studii", 5/1959, pp. 276-277.

P. T. Iacovlena, *Primul tratat ruso-chinez din anul 1689* (l.rusă) Moscova, 1958, în "Studii", 5/1959, pp. 277-278.

V. V. Kafegaus, *Studii despre piața internă a Rusiei în prima jumătate a secolului al XVIII-lea* (l.rusă) Moscova, 1958, în "Studii", 5/1959, pp. 278-279.

N. Drăgan, *Dezvoltarea industriei în Mediaș între anii 1918-1944*, Mediaș, 1957, în "Studii", 6/1959, pp. 217-220.

Catalogul documentelor grecești din Arhivele de la orașul Stalin II, 1958, în "Studii", 6/1959, pp. 241-242.

R. Forberger, *Manufactura din Saxonia de la sfârșitul secolului al XVI-lea până la începutul secolului al XX-lea*, (l.germană, Berlin, 1958), în "Studii", 1/1960, pp. 230-231.

Giiari-ev-Din Ali, *Jurnalul campaniei lui Timur în India* (l.rusă), Moscova, 1958, în "Studii", 2/1960, p. 301.

I. S. Dostian, *Lupta poporului sârb împotriva jugului turcesc în sec XV până la începutul secolului al XIX-lea* (l.rusă), Moscova, 1958, în "Studii", 2/1960, pp. 300-301.

I. Ionașcu, *Date statistice noi despre București în anii 1810-1811* culese din Arhivele Moscovei, în "Revista Arhivelor", 1/1959, în "Studii", 2/1960, pp. 304-305.

L. A. Nikiforov, *Politica externă a Rusiei în ultimii ani ai războiului nordic. Pacea de la Nystadt* (l.rusă) Moscova, 1959, în "Studii", 3/1960, pp. 259-260.

Episcopia Buzău. Documente istorice, București, 1958, în "Studii", 3/1960, pp. 275-277.

E. I. Drujinina, *Țărml de nord al Mării Negre în anii 1975-1800* (l.rusă), Moscova, 1959, în "Studii", 4/1960, pp. 344-345.

Analele franceze. Articole și materiale pentru istoria Franței, 1958 (l. rusă), Moscova, 1959, în "Studii", 3/1960, pp. 348-350.

Arhiva Magistratului orașului Brașov. Inventarul actelor neînregistrate, I, București, 1959, în "Studii", 5/1960, pp. 293-294.

H.Holm, *Comerțul răsăritean Habsburgic în sec. al XVIII-lea* (l.germană), München, 1954, în "Studii", 6/1960 pp. 25-259.

M. Guboglu, *Catalogul documentelor turcești, I*, București, 1960, în "Studii",

6/1960, pp. 274-277.

Muzeul Secevei. Ghid pentru muzeul regional Suceava, Suceava, 1959, în "Studii", 1/1961, pp. 250-251.

Poltava. 250 de ani de la bătălia de la Poltava Moscova 1959, (l. rusă), în "Studii", 3/1961, pp. 818-820.

Studii despre satul rus în secolul X-XIII, Moscova, 1959 (l. rusă), în "Studii", 3/1961, pp. 820-821.

V. Pascaleva, *Relațiile comerciale ale ținuturilor bulgare cu țările occidentale și Rusia în prima jumătate a sec. al-XIX-lea*, Sofia, 1960 (l. rusă), în "Studii", 4/1961, pp. 1001-1002.

Inventarul protocoalelor Primăriei Sibiu, 1521-1700, București, 1959, în "Studii", 4/1961, pp. 1115.

Industria textilă din Brașov. Catalog de documente 1413-1820, I, București, 1960, în "Studii", 5/1961, p. 1352-1353.

I.I. Klocman, *Studii despre istoria social-economică a orașelor din nord-vestul Rusiei la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Moscova, 1960, (l. rusă) în "Studii", 6/1961, p. 1337-1338.

V. I. Rutenburg, *Mișcările populare în orașele Italiei din secolul al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea*, Moscova, 1958 (l. rusă), în "Studii", 6/1961, p. 1611-1612.

I. M. Zaher, *Mișcarea "turbaților"*, Moscova, 1961, (l. rusă), în "Studii", 1/1962, pp. 244-245.

Documente privitoare la istoria economică a României. Orașe și târguri, București, 1960, în "Studii", 1/1962, pp. 253-254.

Documente privind relațiile româno-ruse, București, 1961, în "Studii", 1/1962, pp. 768-769.

P. I. Poleanski, *Meșteșugurile orășenești și manufactura în Rusia în secolul al XVIII-lea*, Moscova, 1960, (l. rusă), în "Studii", 3/1962, pp. 755-757.

V. N. Bernadski, *Novgorodul și pământul Novgorodului în secolul al XV-lea*, în "Studii", 4/1962, pp. 1068-1069.

Arhiva magistratului orașului Brașov. Inventarul actelor neînregistrate, II, în "Studii", 5/1962, pp. 1348-1349.

E. Sulman, *Frăția de arme ruso-moldovenească*, Chișinău, 1962 (l. rusă), în "Studii", 2/1963, pp. 502-503.

J. Heers, *Genes au XV-siecle*, Paris, 1961, în "Studii", 2/1963, pp. 516-517.
Scrisorile și hârtiile lui Petru cel Mare, vol. XI, partea I Moscova, 1962 (l. rusă), în "Studii", 3/1963, p. 755

Documente privind istoria României. Colecția E. de Hurmuzachi, serie nouă. București, 1962, în "Studii", 5/1963, pp. 115-116.

E. P. Podiapskaia, *Răscoala lui Bulavin, 1707-1709*, Moscova, 1962 (l. rusă), în "Studii", 5/1963, pp. 1195-1196.

A. Maumard, *La bourgeoisie parisienne 1815-1848*, Paris, 1965, în "Studii",

1/1966, pp. 211-212.

A. Rochon, *La jeunesse de Laurence de Medici*, Paris, 1965, în "Studii", 4/1965, pp. 277-278.

E.I. Indova, *Economia domeniială în Rusia în prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, Moscova, 1964 (l. rusă), în "Studii", 1/1966, pp. 205-206.

Alan Parker, *La guerre de secession*, Paris, 1964, în "Studii", 5/1966, pp. 1046-1067

Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, II, Moldova, București, 1966, în "Studii", 4/1966, pp.707-709.

G. Kraus, *Cronica Transilvaniei 1608-1665*, București, 1965, în "Revue Roumaine de Histoire", 1/1966, pp. 147-149.

Ilie Ceaușescu, *Căpitanul de panduri Simion Mehedințeanul*, București, 1966 în "Studii", 1/1967, p. 203

M. Guboglu, *Catalogul documentelor turcești*, II, 1455-1829, București, 1965, în "Studii", 1/1967, pp. 405-406.

Șt. Pascu, I. Ionașcu, C. Cihodaru, Gh. Georgescu-Buzău, *Istoria medie a României*, București, 1966, în "Studii", 2/1967, pp. 363-368.

A. Soboul, *Le proces de Louis XVI*, Paris, 1966, în "Studii", 4/1967, pp. 833-834.

Al. Elian, C. Bălan, M. Chircă, C. Diaconescu, *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București. I. 1395-1800*, București, 1965, în "Studii", 6/1967, pp. 1217-1220.

M. Guboglu, M. Mustafa, *Cronici turcești privind țările române. Extrase I, sec. XIV - încep. sec. XVII*, București, 1966, în "Studii", 6/1967, p. 1261-1263.

Legăturile istorice dintre popoarele URSS și România în secolele XV-XVIII, vol. I, Moscova, 1969 (ed. bilingvă), în "Revue Roumaine d'Histoire", 1/1967, pp. 110-111.

Acta Musei Napocensis II, 1965, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1967, pp. 295-300.

Acta Musei Apulensis. Apulum I, în "Revue Roumaine d'Histoire", 3/1967, pp. 477-480.

R. Popa, M. Zdroba, *Șantierul arheologic Cuhea. Un centru voievodal din veacul al XIV-lea*, Baia Mare, 1966, în "Studii", 5/1967, pp. 1062-1065 și "Revue Roumaine d'Histoire", 4/1967, pp. 664-665.

N. Ionescu, *Generalul Eremia Grigorescu*, București, 1966, în "Revue Roumaine d'Histoire", 5/1967, pp. 822-823.

Catalogul documentelor referitoare la viața economică a țărilor române în secolele XVIII-XIX. Documente din arhivele statului Sibiu, I-II, București, 1966-1967 în "Studii", 4/1968, pp. 793-795.

I. Klocman, *Istoria social-economică a orașelor rusești în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, Moscova, 1967 (l. rusă), în "Studii", 5/1968, pp. 994-995.

V. M. Tihomirov, *Cultura rusă în secolele X-XVIII*, Moscova, 1968 (l. rusă),

în "Studii", 6/1968, pp. 1261-1262.

H. Granville, *Observations sur l'etat actuel de l'Empire ottoman*, Paris, 1967,

în "Revue Roumaine d'Histoire", 1/1968, pp. 127-130.

Acta Musei Napocensis III, 1966, în "Revue Roumaine d'Histoire", 5/1968, pp. 91-96.

O revistă de istorie militară, în "Revista muzeelor", 4/1968, p. 367.

V. M. Penciah, *Oamenii cu cabala în Rusia în secolul al XVI-lea*, Leningrad 1967, (l. rusă), în "Studii", 2/1961, pp. 385-387.

V. Mihordea, *Relațiile agrare din sec. al XVIII-lea în Moldova*, București, 1968, în "Studii", 3/1969, pp. 576-582.

București. Materiale de istorie și muzeografie 5/196, în "Studii", 5/1969, pp. 1026-1028.

Acta Musei Apulensis, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1969, pp. 162-167.

Sargetia. Deva, 1968, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1969, pp. 349-352.

Catalogul documentelor moldovenești III, București, 1968, în "Studii", 1/1970, pp. 188-190.

Studi Napoleonici. Atti del primo e secondo Congressi internazionali 1962 e 1965, Portoferraio, 1966, în "Studii", 4/1970, pp. 858-860.

Deux livres sur Napoleon, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1971, pp. 339-401.

M. Matei, *Studii de istorie orășenească medievală. Moldova sec. XIV-XVI*, Suceava, 1970, în "Revue Roumaine d'Histoire", 4/1971, pp. 87-91.

G. Fourquin, *Histoire economique de l'Occident medieval*, Paris, 1969, în "Studii", 6/1971, pp. 1276-1279.

Relațiile istorice dintre popoarele URSS și România veacurile XV - începutul sec. XVIII. Volumele II și III, Moscova, 1968 și 1970, în "Revue Roumaine d'Histoire", 4/1971, pp. 771-774.

I. Desmaret, *Evolution de la France contemporaine I. La France de 18 o*, Paris, Paris, 1971, în "Studii", 1/1972, pp. 197-198.

Comerțul exterior în Europa centrală și răsăriteană 1450-1630, Koln-Wien, 1971, (l. germană), în "Studii", 3/1972, pp. 648-650.

J. Godechot, *Les revolutions de 1848*, Paris, 1971, în "Studii", 3/1973, pp. 658-661

O nouă realizare a istoriografiei românești, în "Viața studentescă", 9 febr. 1972.

Istoria României în date sub redacția lui C.C. Giurescu, în "Revista de istorie", 4/1972, pp. 885-887, în colaborare cu Gr. Chiriță.

H. Focillon, *Anul 1000*, București, 1972, în "Studii", 5/1972, pp. 1117-1118.
București. VIII. Materiale de istorie și muzeografie 1971, în "București", IX, 1972, pp. 433-435.

A.D. Xenopol. *Studii privitoare la viața și opera sa*, în "Studii", 5/1972, pp. 1075-1079.

M. Soveja, I. Gheorghian, M. Ciucă, *Îndrumător în arhivele centrale I*, partea I, București, 1971, în "Studii", 6/1972, pp. 1351-1353.

R. Latouche, *Les origines de l'economie medievale*, Paris, 1971, în "Studii", 4/1973, pp. 977-983.

R. Fossier, *Histoire sociale de l'Occident medieval*, Paris, 1970, în "Studii", 1/1973, pp. 191-195.

Ph. Contamine, *Guerre, etat, societate a la fin du moyen age*, Paris, 1972, în "Revista de istorie", 4/1974, pp. 650-656.

M. Ruffini, *Biblioteca stolnicului Constantin Cantacuzino*, București, 1978, în "Revue Roumaine d'Histoire", 2/1974, pp. 341-344.

J. Michelet, *Scrisori alese*, București, 1973, vol. I-II, în "Revista de istorie", 2/1974, pp. 316-319.

Unirea Principatelor 1859, problemă de nivel european. Documente inedite, în "Viața studentescă", 23 ianuarie 1974.

P. Bounincontro, *L'Unione dei Principati danubiani nei documenti diplomatici napoletani 1856-1859*, Napoli, 1972, în "Revista de istorie", 3/1974, pp. 497-499.

M. Agulhon, *1848 ou l'apprentissage de la republique 1848-1852*, Paris, 1973, în "Revista de istorie", 8/1974, pp. 1405-1406.

J. Anderson, *A History of Sweden*, Stockholm, 1970, în "Revista de istorie", 1974, pp. 1119-1121.

V. Bugarov, *Răscoalele din Moscova de la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, Moscova 1971, (l. rusă), în "Studii și materiale de istorie medie", VII, 1974, pp. 416-418.

Dinu C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV-XV*, București, 1975, în "Revista de istorie", 3/1975, pp. 434-439.

R. Munteanu, *Cultura europeană în epoca luminilor București*, 1974, în "Revista de istorie", 8/1975, pp. 1275-1270.

Charles Quint et son temps, Paris, 1973, în "Revista de istorie", 3/1975, pp. 458-460.

G. Duby, *Hommes et structures du Moyen age*, Paris, 1973, în "Revista de istorie", 10/1975, pp. 1600-1603.

J. Fodehot, *Histoire de l'Italie moderne*, Paris, 1972, în "Revista de istorie", 1/1970, pp. 145-149.

G. Procacci, *Istoria italienilor*, București, 1975, în "Revista de istorie", 4/1975, pp. 641-643.

I. Hurdubețiu, Fl. Mârțu, N. Nicolescu, Gh. Părnuță, I. Stănculescu, *Câmpulung Muscel, ieri și azi*, Câmpulung, 1974, în "Revista de istorie", 2/1976, pp. 294-298, (în colaborare cu Tr. Udrea).

V. Neamțu, *La technique de la production cerealiere en Valachie et en Moldavie jusqu'au XVIII siecle*, București, 1975, în "Revista de istorie", 3/1976, pp. 446-450.

R. Florescu, R. T. Mc. Nelly, *Dracula. A Biography of Vlad the Impaler 1435-*

1476, New York, 1973, în "Revista de istorie", 11/1976, pp. 1813-1818.

Scrisorile și hârtiile împăratului Petru cel Mare, vol. XI, partea a 2-a, Moscova, 1964, vol. XII, partea 1 Moscova 1975 (l. rusă), în "Revista de istorie", 10/1976, pp. 1638-1639.

I.P. Gross, *Saint Juste, sa politique et ses missions*, Paris, 1975, în "Revista de istorie", 1/1977, pp. 13-14.

Gerald A. I. Hodgett, *A social and economic History of medieval Europe*, London, 1972, în "Revista de istorie", 6/1977, pp. 1202-1203.

Două monografii recent apărute despre Mihai Viteazul, în "Studii și materiale de istorie medie", IX, 1978, pp. 206-210.

J. Godechot, *Un jury pour la revolution*, Paris, 1974, în "Revista de istorie", 6/1978, pp. 1103-1108.

N. Grigoraș, *Țara Românească a Moldovei până la Ștefan cel Mare 1359-1437*, Iași, 1978, în "Revista de istorie", 11/1976, pp. 2123-2126.

N. Neagoe, *Problemele centralizării statelor feudale românești Moldova și Țara Românească*, Craiova, 1977, în "Revista de istorie", 1/1978, p. 16-18.

A. Toynbee, *Cities on the move*, New York, 1973, în "Revista de istorie", 1/1978, pp. 1506-1508.

S. V. Obolenskaia, *Războiul franco-prusesc și opinia publică din Germania și Rusia*, Moscova, 1977 (l. rusă), în vol. *Cărți noi în științele istorice*, 2/1978, pp. 47-50.

Scrisorile și hârtiile împăratului Petru cel Mare, vol. XII, partea a 2-a, Moscova, 1977 (l. rusă), în "Revista de istorie", 9/1978, pp. 1715-1716.

Catalogul documentelor Țării Românești vol. II, 1621-1632, București, 1978, în "Revista arhivelor", 1/1979, pp. 94-95.

Villes d'Imprimerie et moulins de papiers de XIV-e siecle. Aspects economiques et sociaux, Bruxelles, 1976, în "Revista de istorie", 2/1979, pp. 391-393.

Biblioteca lui Petru cel Mare în vol. *Cărți noi în științele istorice*, (Referate și recenzii), 1/1979, pp. 46-50.

Fr. Braudel, *Ecrits sur l'histoire*, Paris, 1977, în "Revista de istorie", 7/1979, pp. 1390-1392.

La ceramique de Histria, în "Revista Comisiei naționale a RSR pentru UNESCO", 3-4/1979, pp. 282-283, (ed. franceză, pp. 411-412; ed. engleză, pp. 549-550)

R. I. W. Evans, *The Making of the Habsburg monarchy 1550-1700*, Oxford, 1979, în *Cărți noi în științele istorice*, (Referate și recenzii), 2/1980, pp. 70-75.

J. le Goff, *Pour un autre Moyen age, temps, travail et culture en Occident*, Paris, 1978, în "Revista de istorie", 2/1980, pp. 382-386.

R. Ciobanu, *Pe urmele lui Vlad Țepeș*, București, 1979, în "Revista de istorie", 9/1980.

Simon Bolivar, *Ideile fundamentale*, București, 1980, în "Revista de istorie",

11/1980, pp. 223-224.

Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe, București, 1981, în "Revista de istorie", 9/1981, pp. 1763-1767.

D. Skazkin, *Din istoria vieții economice, sociale și spirituale a Europei occidentale în evul mediu*, Moscova, 1981 (l. rusă), în *Cărți noi în științele istorice*, (Referate și recenzii), 2/1982, pp. 48-54.

P. V. Ovciunikov, *Manifestele și ucizările lui Emilian Pugaciov*, Moscova, 1980, în "Revista de istorie", 2/1982, pp. 368-370.

A. Parrenaud, *La population de Geneve du XVI-e au debut du XIX-e siecle*, în "Revista de istorie", 5-6/1982, pp. 658-661.

Tr. Ionescu Nișcov, *Relațiile social-culturale ceho-române*, Cluj, 1981 în "Revista de istorie", 7/1982, pp. 859-862.

N. Grigoraș, *Moldova lui Ștefan cel Mare*, Iași, 1982 în "Revista de istorie", 8/1983, pp. 850-852.

Al. Andronic, *Iașii până la mijlocul secolului al XVII-lea. Geneza și evoluția*, Iași, 1986, în "Revista de istorie", 1/1987, pp. 316-317.

P. Popa, P. Dinu, S. Voinescu, *Istoria municipiului Pitești*, București, 1986, în "Revista de istorie", 1/1989, pp. 97-100.

Al. Ligor, *Prin Moldova în timpul lui Vasile Lupu*, în "Revista de istorie", 2/1990, pp. 199-205.

V. S. Vozghin, *Rusia și țările europene în timpul Războiului nordic*, Moscova, 1988 (l. rusă), în "Revista istorică", 11-12/1990, pp. 1138-1140.

D. Werenka, *Topographie der Bukowina*, Cernăuți, 1895, în "Codrul Cosminului", serie nouă, 1/11, 1995, pp. 348-352.

Ion Nistor 1876-1969. Culegere de studii, îngrijită de Al. Zub, Iași, 1993, în "Codrul Cosminului", serie nouă, nr. 1/11, 1995, pp. 353-354.

M. Matei, *Civilizația urbană medievală românească. Contribuții. Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea*, București, 1989, în "Codrul Cosminului", serie nouă, 1/11/1995, pp. 338-341.